

Welkom op het Kramersplein

De eerste nieuwsbrief van het *Liberaal Archief* is een feit. De nieuwsbrief kreeg de naam "Het Kramersplein" mee, naar het gelijknamige plein in Gent waar het *Liberaal Archief* gevestigd is. Het *Liberaal Archief* werd in 1982 opgericht als het centrale archief van de liberale beweging. Het tracht zoveel mogelijk bronnenmateriaal van de liberale beweging vanaf het begin van de 19de eeuw tot vandaag te verzamelen en te ontsluiten. Daarnaast publiceert het bibliografieën, inventarissen en historische verhandelingen. In "Het Kramersplein", dat enkel elektronisch verschijnt, willen wij u telkens een archieffonds of collectie voorstellen. In dit eerste nummer laten we u kennismaken met onze kleurrijke verzameling vlaggen, slechts één van onze iconografische schatten (affiches, diploma's, foto's en medailles). Verder willen we u informeren over nieuwe inventarissen, publicaties, archiefaanwinsten, projecten waaraan we meewerken, ... Als uitsmijter wordt elke nieuwsbrief afgesloten met "De blauwe doos", waarin we u verrassen met minder gekende hoekjes en kantjes van historische gebeurtenissen en personen.

"Het Kramersplein" verschijnt tweemaandelijks. Wij hopen u in de toekomst verder te mogen informeren. Wilt u deze nieuwsbrief niet meer ontvangen? Uitschrijven kan door een blanco mail te sturen naar nieuwsbrief-unsubscribe@liberaalarchief.be.

[top](#)

Van sober tot uitbundig: vlaggen als getuigen van een liberaal verleden

Het *Liberaal Archief* bewaart ruim 220 vlaggen en wimpels van liberaal geïnspireerde verenigingen, vanaf 1821 tot vandaag. Het gaat om plaatselijke politieke kringen en jongerenverenigingen, vakverenigingen, mutualiteiten, vrouwenverenigingen, turn- en sportkringen, muziekmaatschappijen, sociale en culturele kringen en oud-leerlingenbonden van het officieel onderwijs. De oudste vlag is die van de Koninklijke Philharmonie van Nieuwpoort die ingekaderd werd geschonken.

Opvallend is dat de Vlaamse vlaggen overwegend in zijde werden gemaakt, terwijl Wallonië vooral fluwelen vlaggen ontwierp. Na de uitvinding van nylon in 1935 begon zijde vanaf de jaren zestig stilaan plaats te maken voor deze nieuwe stof die vandaag algemeen is ingeburgerd.

Het *Liberaal Archief* heeft vier fluwelen vlaggen in zijn bezit. De oudste is deze van **de fanfare van Rupelmonde (1864)**. De ruitvormige vlag bestaat uit een tekening in gouddraad die is

uitgewerkt
t op een
ondergron
d van

bordeauxkleurig fluweel. Vlaggen moeten wapperen, maar fluwelen vlaggen zoals deze, die zwaarder wogen door de rijke borduurversieringen, waren daar minder voor geschikt. Zij dienden vooral als pronkstuk.

Eén van de mooiste exemplaren van het *Liberaal Archief* is de vlag van **de Transportarbeidersbond van Antwerpen (1899)**, met een veelkleurige afbeelding van dokwerkers in de Antwerpse haven. De vlag is niet alleen esthetisch bijzonder, ze vormt bovendien het enige tastbare bewijs van het bestaan van deze vereniging. Zonder deze vlag was deze bond volledig in de vergetelheid geraakt.

Dat de vlaggencollectie van het *Liberaal Archief* bijzonder kleurrijk is, ontging zelfs de modewereld niet. Voor het decor van de **Parijse modeshow** van zijn mannencollectie zomer 2006 deed de Antwerpse ontwerper Dries Van Noten afgelopen zomer een beroep op de vlaggenverzameling van het *Liberaal Archief*.

Recent inventariseerde het *Liberaal Archief* deze kleurrijke getuigen van de liberale beweging in de 19de en 20ste eeuw. Op onze website vindt u een staalkaart van deze collectie, thematisch gegroepeerd. Binnen enkele weken wordt de inventaris online

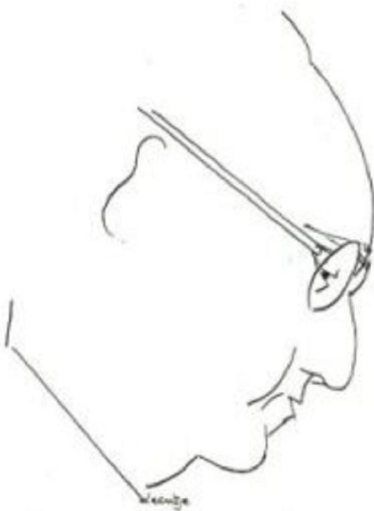
Heeft u zelf nog een oude liberale vlag in uw bezit? Laat dat stuk niet verloren gaan en vertrouw het toe aan het *Liberaal Archief*. Een telefoontje (09/221 75 05) volstaat om verder af te spreken. Wij zijn iedere werkdag open van 9u tot 12u en van 13u tot 17u.

 [top](#)

Het Liberaal Archief plaatst inventarissen online

carrière als procureur des konings,
gouverneur van Henegouwen en
Brabant, minister, Kamervoorzitter en
17 jaar gouverneur van de *Société
Générale*.

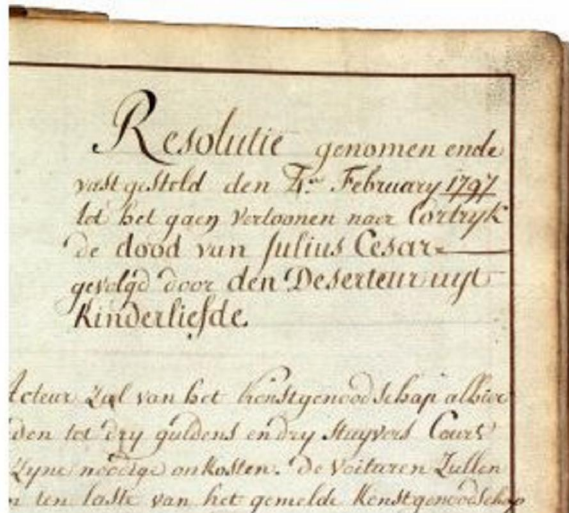
Het
**Liberaal
Archief**
is
allesbeh

alve een louter politiek archief en bestrijkt het ruime
sociaal-maatschappelijke en culturele veld. Vooral het
archief van het *Willemsfonds* is uiterst waardevol. De
inventaris van het archief van het *Willemsfonds-Tienen* is
de eerste in een reeks inventarissen van plaatselijke
afdelingen. Op cultureel vlak vindt u verder de
inventarissen van de archieven van twee toneelgroepen.
Het eerste is deze van het archief van **Geen Kunst
Zonder Nijd & Theatergroep Vooruit** uit Deinze, dat
teruggaat tot de stichting in 1797. De tweede inventaris
betreft het archief van het *Letter- en Toneelkundig*

Gezelschap Voor Taal en Vrijheid uit Aalst. De bijlage geeft een overzicht van de 2000
titels rijke toneelbibliotheek van deze kring.

Ook uit journalistieke kringen bleven archieven bewaard die al geïnventariseerd zijn,
onder meer deze van de Gentse periode van het oudste nog bestaande liberale tijdschrift,
Het Volksbelang, en van componist en muzikrecensent **Willem Pelemans**. Daarnaast
bezit het *Liberaal Archief* documenten van *Jan Moedwil*, presentator bij het toenmalige
NIR (Nationaal Instituut voor Radio-Omroep) die tijdens de Tweede Wereldoorlog
vanuit Londen het radioprogramma "Radio België" verzorgde. Het journalistieke
kransje wordt afgesloten met *Hendrik Keurvelds*, die zowel redacteur en hoofdredacteur

Op onze website kan u vandaag al 15 inventarissen
raadplegen. Het gaat om de archieven van politici
zoals *Henri Story* en *Charles A. baron Liedts*. *Story*,
een beloftevol Gents politicus, kwam tijdens de
Tweede Wereldoorlog om in een Duits
concentratiekamp. In zijn archief zijn stukken terug te
vinden die betrekking hebben op zijn ambt als
schepen, zijn verzetsactiviteiten gedurende de oorlog
en de voorbereiding van de naoorlogse liberale partij.
Het archief van **Charles Liedts**, een man die door
iedereen vergeten lijkt, vormt een weerspiegeling van
zijn
welg
evuld
e

Uit de brede volksoepvoedende sector zijn inventarissen beschikbaar van het archief van onder meer de *Volksuniversiteit Maurits Sabbe* en *Diesterweg's Hulpkas voor behoeftige schoolkinderen*, beide uit Antwerpen, en *Het Taalminnend Studentengenootschap De Van Maerlant's Zonen* uit Brugge. In dezelfde context kan de inventaris van het archief van het *Van Crombrugghe's Genootschap* gesitueerd worden. Het archief is volledig bewaard vanaf de stichting in 1857 in Gent. Het Genootschap ontstond als een oud-leerlingenbond uit het Gentse stedelijke onderwijs en plaatste de volkswtontwikkeling hoog op de agenda. Gedurende een eeuw voerde de Vlaams-liberale stroming de bovenhand. De inventaris bevat een gedetailleerde ontsluiting van de briefwisseling van 1857 tot 1940.

Internationaal trekt de inventaris van het archief van de *Mont Pèlerin Society* veel aandacht. Deze vereniging van liberale economen, die in 1947 werd opgericht en nog steeds actief is, gelooft in de vrijemarkteconomie als de beste manier om vooruitgang te creëren. Een aantal van haar leden, onder wie *Friedrich A. von Hayek* en *Milton Friedman*, kreeg de nobelprijs voor economie.

Een buitenbeentje vormt de inventaris van de medaillecollectie die de 346 medailles in ons bezit gedetailleerd beschrijft.

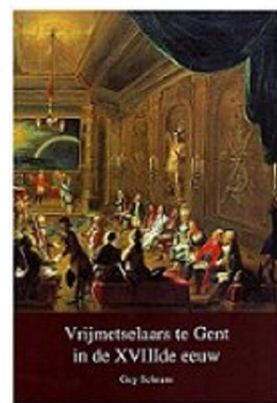
[Klik hier](#) voor een overzicht van alle inventarissen.

[top](#)

Losse stukken

Schrans online

In 1997 publiceerde het *Liberaal Archief* een lijvig boek van de Gentse hoogleraar *Guy Schrans* over de "Vrijmetselaars te Gent in de XVIIIde eeuw". Het boek was snel uitverkocht. Toch is er nog veel vraag naar. Daarom bieden we het werk nu ook online aan. Naast de biografieën van de 215 gekende Gentse vrijmetselaars uit de late 18de eeuw bevat het een schat aan informatie over de sociaal-politieke, institutionele, economische en culturele geschiedenis van Gent in die tijd. Met behulp van de lijst van persoons, zaak- en plaatsnamen kan u het boek snel doorzoeken. [Klik hier](#) om Schrans' werk te raadplegen.

65.000 bezoekers

Eind 2005 bereikte het bezoekerscijfer van de website van het *Liberaal Archief* de kaap van 65.000. In 2004 staken we onze website - die sinds 1999 online is - in een nieuw kleedje en dat heeft u duidelijk gewaardeerd.

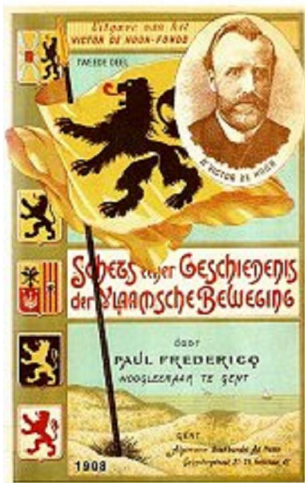
Einde renovatiewerken

De dakwerken aan het *Liberaal Archief* zijn beëindigd. Daarmee is het voorlopige

voormalige stadsschool tussen de Overpoort en het Sint-Pietersplein. Stadsarchitect *Adolphe Pauli* ontwierp het gebouw in het midden van de 19de eeuw. We moesten heel wat werken uitvoeren om het gebouw aan de noden van een moderne archiefinstelling aan te passen. In 2000 namen de verbouwingswerken een aanvang. Nu de dakwerken zijn voltooid, dromen we van de volgende stap, namelijk een nieuwbouw op de binnenplaats, waar tentoonstellingen en voordrachten kunnen plaatsvinden.

Boek in promotie

"Ik ben zo onpartijdig en objectief mogelijk geweest en ik heb nooit gelogen of de waarheid verbloemd", zei de Gentse hoogleraar *Paul Fredericq* op 27 juni 1908 tegen zichzelf. Deze bedenking maakte hij in zijn dagboek naar aanleiding van de voltooiing van een uitvoerige geschiedenis van de Vlaamse beweging. Wel besepte hij dat hij die kroniek vanuit een uitgesproken liberaal standpunt geschreven had en te veel vanuit een Gentse invalshoek.

Fredericq's *Schets eener geschiedenis der Vlaamsche Beweging* blijft een goudmijn voor al wie zich interesseert voor het verloop van de Vlaamse strijd in de 19de en het begin van de 20e eeuw. Omdat het originele werk moeilijk te vinden is, liet het *Liberaal Archief* het herdrukken. Voor deze drie delen, meer dan duizend bladzijden dik, rekenen we doorgaans 63 euro, maar omdat januari koopjesmaand is, kunnen de liefhebbers dit standaardwerk nu bestellen voor 25 euro, verzending inbegrepen. Bestellen kan op dit adres: Liberaal Archief, Kramersplein 23, 9000 Gent. Tel.:

09/221.75.05 - Fax: 09/221.12.15 - of met het elektronisch bestelformulier dat u kan bereiken door [hier te klikken](#).

Markante stukken

"Markante stukken" is de nieuwe rubriek op onze website. In deze rubriek plaatsen we documenten in de kijker die inhoudelijk of visueel opvallen. De eerste reeks komt uit het archief van *Charles A. baron Liedts*. U vindt er onder meer een brief die de secretaris van koning Leopold I op 18 juni 1845 aan mevrouw Liedts schreef. In die brief dringt hij er bij haar op aan haar echtgenoot te overhalen alsnog een ministerpost te aanvaarden, wat Liedts al ettelijke malen had geweigerd. [Klik hier](#) voor de rubriek "Markante stukken".

[top](#)

Antwerpen schrijft geschiedenis

Tot op vandaag is het beleidsniveau van de provincie altijd stiefmoederlijk behandeld. Belangrijke figuren zoals *Frans Grootjans* en *Herman Vanderpoorten* begonnen hun politieke carrière nochtans in de provincieraad. Het Antwerpse provinciebestuur wil die onderwaardering doorbreken. Het boek "*Geschiedenis van de Provincie Antwerpen. Een politieke biografie*" schetst de politieke

eeuw. Het is het resultaat van vier jaar doorgedreven historisch onderzoek.

Het boek is opgevat in twee delen. Het eerste deel beschrijft de evolutie van de provincie van een bestuursniveau dat weinig bevoegdheden kent, tot een instelling die op talrijke domeinen initiatieven neemt. In deze context wordt een beeld geschetst van de gouverneurs, bestendig afgevaardigden, provincieraadsleden en griffiers doorheen de tijd. Ook het verloop van de provincieraadsverkiezingen komt uitvoerig aan bod. Het tweede deel biedt een biografisch overzicht van alle provinciale mandatarissen.

Tijdens het schrijven, botsten de auteurs op enkele anekdotes waaronder deze. De Belgische Revolutie in 1830 had in Geel een nieuwe, patriottistische elite aan het bewind gebracht. Uiteraard kregen zij tegenwind van de oude, orangistische elite. De katholieke burgemeester *Karel Le Bon* en de meer liberale *Jean François de Billemont* bekampten elkaar voortdurend tijdens de opeenvolgende gemeente- en provincieraadsverkiezingen. Bij de gemeenteraadsverkiezingen in 1842 won de Billemont de verkiezingen. Toch besloot de regering om Le Bon tot burgemeester te benoemen. De Billemont weigerde zich tevreden te stellen met een schepenampt en aan de schermutselingen die hierop volgden, leek geen einde te komen. Op 12 juli 1844 werd burgemeester Le Bon neergestoken door een geesteszieke die in Geel verbleef. Meteen doken allerlei samenzweringstheorieën op als zou de Billemont, die beheerder-directeur van het krankzinnigengesticht was, erbij betrokken zijn. Bewijzen daarvoor zijn echter nooit gevonden. Bovendien betekende de moord het einde van de tumultueuze politieke loopbaan van de Billemont.

"Geschiedenis van de Provincie Antwerpen. Een politieke biografie" is een coproductie van het *Kadoc*, het *Amsab*, het *ADV*N en het *Liberaal Archief* in opdracht van het provinciebestuur van Antwerpen. Bestellen (€ 50) kan u bij Provincie Antwerpen, Departement Cultuur, t.a.v. Frans De Poorter, Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen. (tel. 03/240 51 31), frans.de.poorter@admin.provant.be.

Wilt u meer weten over dit boek? [Klik hier](#) voor bijkomende informatie.

[top](#)

In 1893 ging de Gentse journalist *Pieter Geiregat* op rust, 65 jaar oud. Dat jaar publiceerde hij bij het *Willemsfonds* een boek over *Maatschappelijke vraagstukken met een bloemlezing utopische ideeën die hij ontleende aan de publicaties van de Amerikaan Edward Bellamy en de Fransman Charles Richet*. Bellamy schetste het beeld van de welvaartsmaatschappij die tegen het jaar 2000 gerealiseerd zou zijn. Richet deed zijn voorspellingen over het jaar 1992.

"De maatschappelijke vraagstukken worden thans veel besproken", schreef Geiregat in zijn inleiding. "Waar gaan wij heen? is een vraag die zich ieder denker stelt". Daarom had hij een boekje samengesteld "waardoor de Vlaamse lezer, zonder zijn geest te moeten vermoeien, op de hoogte zal gebracht worden van wat er tegenwoordig al geschreven wordt over de lotsbestemming der mensheid".

Zijn keuze viel vooreerst op *Edward Bellamy* (1850-1897). Deze zoon van een predikant uit de Amerikaanse staat Massachusetts studeerde rechten, maar gaf het beroep van advocaat snel op om schrijver en journalist te worden. In 1888 publiceerde hij *Looking Backward 2000-1887*, waarin hij het beeld van de ideale industriële maatschappij schetste. Het boek werd een bestseller en inspireerde diverse utopische experimenten. Toen drie eminente wetenschappers in 1935 een lijstje opmaakten van de meest invloedrijke boeken van de voorbije 50 jaar, prijkte Bellamy op de tweede plaats. De Amerikaan bracht zijn profetie in de vorm van een roman. Julian Best, een gegoede burger uit Boston, lijdt aan slapeloosheid. Daarom slaapt hij in een ondergrondse kelder waar het lawaai niet kan

binnendringen en laat hij zich in slaap hypnotiseren. Omdat zijn huis op 30 mei 1887 afbrandt, komt niemand hem de volgende morgen wekken. Hij wordt pas wakker in het jaar 2000. Tijdens de voorbije 113 jaar, 3 maanden en 11 dagen is de wereld grondig veranderd, leert hij van de arts die een nieuw huis bovenop zijn kelder opgetrokken heeft. Leefde men in de 19e eeuw in een hel, dan blijkt de 21e een paradijs op aarde te zijn.

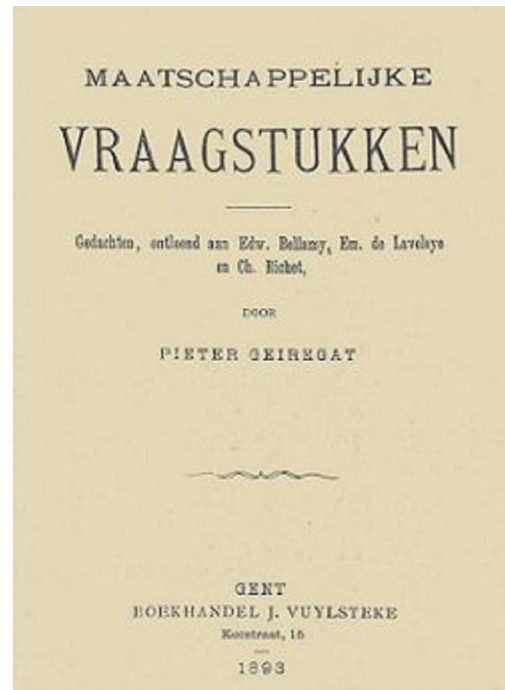
De jongeren kunnen er tot hun 21e genieten van een grondige opvoeding en opleiding, de volwassenen hebben vanaf hun 45e recht op "rust en aangename verpozing". De professionele loopbaan duurt dus welgeteld 24 jaar, voor iedereen. De aflossing van de wacht gebeurt elk jaar op 15 oktober. Op "inlijvingsdag" gaan alle 21-jarigen aan de slag en worden de 45-jarigen op eervolle wijze ontslagen. Alle mensen verdienen evenveel. Bij het begin van het jaar krijgt elke burger dezelfde kredietkaart waarmee hij in de loop van het jaar zijn aandeel in de jaarlijkse productie kan opvragen in de centrale magazijnen van de staat.

Bellamy's utopie was veeleer een communistische dan een liberale maatschappij. Daarom liet Geiregat op dit betoog een repliek volgen van *Emile de Laveleye*. De vermaarde Belgische econoom wees erop dat het succes van het boek bewees dat veel mensen inzagen dat er in de industriële maatschappij een sociaal vraagstuk bestond,

dezelfde kredietkaart waarmee hij in de loop van het jaar zijn aandeel in de jaarlijkse productie kan opvragen in de centrale magazijnen van de staat.

Bellamy's utopie was veeleer een communistische dan een liberale maatschappij. Daarom liet Geiregat op dit betoog een repliek volgen van *Emile de Laveleye*. De vermaarde Belgische econoom wees erop dat het succes van het boek bewees dat veel mensen inzagen dat er in de industriële maatschappij een sociaal vraagstuk bestond, maar hij geloofde niet dat de gelijkheid van lonen een goede oplossing was. Die moedigde alleen de luiheid aan. "De werkmans doet maar alles wat hij doen kan, wanneer de vergelding in evenredigheid van het verrichte werk is. Dit is wellicht bedroevend, maar het is zo".

Bellamy's pleidooi voor het einde van de loopbaan op 45 jaar moet je natuurlijk in zijn tijd zien. In hetzelfde boek voorspelde de Franse arts *Charles Richet* (1850-1935) - die in 1913 de Nobelprijs voor geneeskunde kreeg - dat de ontwikkeling van de gezondheidszorg tegen 1992 voor spectaculaire wijzigingen zou zorgen. Zo schatte hij dat de gemiddelde levensduur van de mensen zou stijgen van 30/40 jaar naar 50 jaar "en wellicht nog hoger". Ook het probleem van de geslachtsziekten zou men oplossen. "Tegen ziekten, door ontucht veroorzaakt, zal men zo streng tewerkgaan als tegen besmettelijke ziekten". Daarbij dacht de arts vooral aan tbc. Die patiënten zou men volgens zijn voorspelling afzonderen of beter gezegd: opsluiten. Hopelijk kreeg Bellamy dit proza nooit onder ogen. Hij stierf op 48-jarige leeftijd aan tbc. Richet werd er 85.

Er zit nog meer in onze blauwe doos op onze website: [Klik hier](#).

[top](#)